

проводиться з акцентом на *універсалізацію* PR. У цій країні наповнення змісту освіти, змісту навчальних програм, «змісту навчальних дисциплін із професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю спирається на запропоновану С. Блеком модель PR-освіти для цієї галузі професійної діяльності» [1, 27-28].

Отже, у сучасному освітньому просторі упровадження ідей теорії формальної освіти та теорії матеріальної освіти реалізується в освітніх місіях, освітніх концепціях, парадигмах, моделях, навчальних планах, навчальних програмах. Суперечність між цими теоріями носить іманентний характер, відтворюючись знову та знову на практиці. Знімають цю суперечність теоретики та практики відповідно до конкретно-історичних викликів часу.

1. Рябець І. В. Суперечність між американською та британською освітніми парадигмами професійної підготовки фахівців із зв'язків з громадськістю // Конфліктологічна експертиза: теорія та методика. Програма і матеріали XIV Міжнародної наук.-практ. конференції. 20 лютого 2015 р. – К., 2015. – 35 с.

Маруховська-Картунова О.О., канд. філос. наук,
доцент кафедри суспільних наук, Університет
економіки та права «КРОК (м. Київ)

МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД В ЕТНОПОЛІТИЧНІЙ КОНФЛІКТОЛОГІЇ

Однією з досить помітних і дедалі міцніючих тенденцій розвитку сучасної науки є зростання уваги до проблем методології, зокрема до обґрунтування необхідності впровадження міждисциплінарного підходу та можливості й доцільності його трансформації в міждисциплінарні дослідження. Причому, це, по-перше, стосується практично всіх наук і наукових напрямків, до яких, на наш погляд, варто включати, перш за все, такі відносно нові, перспективні й «багатоскладові» як етнополітична конфліктологія, а, по-друге, є свідченням *подальшої актуалізації* даної проблематики. Підтвердження тому – з одного боку, загострення, передовсім на Заході, академічного та педагогічного дискурсів щодо таких понять і концептів як: «міждисциплінарність», «міждисциплінарний підхід», «міждисциплінарні дослідження», «міждисциплінарна освіта/навчання», «міждисциплінарне мислення» та ін. А, з другого, суттєве зростання кількості й підвищення якості довідково-енциклопедичних видань, наукових праць, підручників і навчальних посібників та електронних публікацій, присвячених аналізу й висвітленню сутності зазначених та інших суміжних феноменів.

У сучасній західній та вітчизняній науці, на жаль, і досі немає однастайності щодо витоків, часу народження, «батьків-засновників», а головне – визначення й тлумачення понять та концептів «міждисциплінарність»,

«міждисциплінарний підхід», «міждисциплінарні дослідження» та ін. І тим не менш, більшість дослідників слушно вважають, що витoki феномену «міждисциплінарність» слід шукати ще в працях Платона і Аристотеля, дещо пізніше – у Канта й Гегеля, потім – у А. Сміта та М. Вебера, а у наші часи – у Т. Куна і К. Поппера та деяких інших західних вчених, яких дехто навіть називає «міждисциплінарними мислителями» (interdisciplinary thinkers) [7]. Щодо вітчизняних мислителів, то, на наше переконання, найбільш помітний внесок у розвиток «міждисциплінарності», як методу наукового дослідження, зробили М.П. Драгоманов та В.І. Вернадський. Сьогодні найбільш відомими західними дослідниками проблем «міждисциплінарності» у всіх її проявах вважаються М. Бухбергер [6], Дж. Клейн [3,4], У. Невелл [3], А. Репко [5, 6], А. Скукайте [7], Р. Шостак [6, 8, 9] та деякі інші. Показовим при цьому є те, що, по-перше, майже всі вони використовують зазначені поняття як синоніми, а по-друге, не докладають особливих зусиль щодо формулювання їх визначень, обмежуючись переважно їх тлумаченнями.

Серед багатьох з них (стислих і розлогих, вдалих і не досить) заслуговують на увагу такі. 1) «Міждисциплінарність» (interdisciplinarity) та/або «міждисциплінарний підхід» (interdisciplinary approach) – це: а) «якість або стан залученості більше ніж однієї дисципліни» [1];

б) «група людей з вищою освітою, представників різних дисциплін, які працюють над спільним проектом» [7];

с) «процес відповіді на питання, розв'язання проблеми або звернення до теми, яка є дуже широкою або складною для вирішення за допомогою єдиної/одиначної дисципліни або спеціальності» [3];

д) «*відкритість* до використання усіх теорій та усіх методів до будь-якого набору феноменів» [8]. (курсив в оригіналі);

е) «тип/вид навчання або наукового дослідження, яке здійснено двома або більше дисциплінами з метою мати/отримати більш розвинуту перспективу або відкрити щось нове» [2] та ін.

Звичайно є чимало інших визначень і тлумачень «міждисциплінарності» та/або «міждисциплінарного підходу», але вже з наведених видно, що він є досить потужним інструментом і при правильному використанні може стати надзвичайно ефективним та корисним особливо при дослідженні вкрай складних і суперечливих проблем, зокрема тих, якими займається етнополітична конфліктологія. І взагалі, складається враження, що «міждисциплінарний підхід» було винайдено спеціально, і в першу чергу, для неї. Адже, як відомо, етнополітична конфліктологія сама є міждисциплінарною наукою, навчальною дисципліною та мистецтвом трансформації конфліктів, що перманентно нуртують в етнополітичній сфері поліетнічних країн. Вона, як видно вже з її назви, утворилася в наслідок складних, суперечливих, але взаємопов'язаних процесів диференціації та інтеграції кількох наук, зокрема етнології, політології та конфліктології. Окрім цього, варто враховувати, що етнополітична конфліктологія виникла на стику багатьох інших класичних наук (філософії, історії, соціології, психології та ін.), а також низки т. зв. „етнонаук”,

зокрема, етнополітології, етнофілософії, етноісторії, етносоціології, етнопсихології та деяких інших. Вона не лише синтезує і використовує теоретичні розробки зазначених та деяких інших наук про людину і людство, про етнополітичну царину їх буття, а й поглиблює, збагачує їх та продукує нові власні знання, зокрема про сутність, причини, динаміку та наслідки етнополітичних конфліктів, про шляхи і методи їх трансформації й розв'язання..

Акцентуємо увагу на тому, що ані народження етнополітичної конфліктології як міждисциплінарної науки, ані застосування нею міждисциплінарного підходу не було штучним чи надуманим. Воно було детерміновано такими відносно новими, але дедалі міцніючими процесами як етнічний ренесанс, політизація етнічності та етнізація політики, які в свою чергу обумовили появу нового типу конфліктів, що отримали назву «етнополітичні» і виявилися небезпечними для будь-якої поліетнічної країни та надзвичайно складними для їх розуміння й менеджменту.

Таким чином, будучи за своєю природою і сутністю міждисциплінарним феноменом, етнополітична конфліктологія з самого свого виникнення була «приречена» на використання «міждисциплінарного підходу», зокрема на засвоєння і застосування понятійно-категоріального апарату, теоретико-концептуальних засад та методологічного інструментарію всіх тих дисциплін, з яких вона народжувалася та на які спирається. Отже, еволюцію етнополітичної конфліктології можна умовно охарактеризувати як транзит від монодисциплінарності (monodisciplinarity) через мультидисциплінарність (multidisciplinarity) до міждисциплінарності (interdisciplinarity).

Підсумовуючи, зазначимо: жодна зі складових етнополітичної конфліктології (етнологія, політологія, конфліктологія) не здатна самотужки виявити справжні, глибинні причини появи та ескалації етнополітичних конфліктів, не говорячи вже про їх трансформацію і розв'язання. На наше переконання, зробити це під силу лише етнополітичній конфліктології. Зрозуміло, що для цього потрібна низка важливих передумов: 1) її легітимація як науки і навчальної дисципліни; 2) створення сприятливих умов для її розвитку; 3) формування інтердисциплінарного мислення; 4) творче застосування інтердисциплінарного підходу при дослідженні та розв'язанні етнополітичних конфліктів.

1. Interdisciplinarity. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/interdisciplinarity>.
2. Interdisciplinary Research: Definition, Process and Theory. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://study.com/academy/lesson/interdisciplinary-research-definition-process-and-theory.html>.
3. Klein J. Advancing Interdisciplinary Studies. / Kleine J., Newell W. // Gaff J. (eds). / Gaff J., Ratcliff J. Handbook of the Undergraduate Curriculum. – San Francisco: Jossey-Bass, 1996. – P. 393-395.

4. Klein J. *Interdisciplinarity: History, Theory, and Practice.* / J. Klein. – Detroit: Wayne State University, 1990. – 331 p.
5. Repko A. *Interdisciplinary Research: Process and Theory.* / A. Repko. – Publisher: Sage Publications, Inc., 2012. – 544 p.
6. Repko A. *Introduction to Interdisciplinary Studies* / Repko A., Szostak R., Buchberger M. – L.: Sage Publications, 2013. – 368 p.
7. Skucaite A. *Interdisciplinary Research – Challenges and Opportunities for Actuarial Profession.* / A. Skucaite // [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.actuaries.org/EVENTS/Congresses/Cape_Town/Papers/Education%20&%20Professionalism/57_final%20paper_Skucaite.pdf
8. Szostak R. «Comprehensive» Curricular Reform: Providing Students with an Overview of the Scholarly Enterprise. / R. Szostak. // *Journal of General Education.* – 2003. – Vol. 52. – № 1. – P. 27-49.
9. Szostak R. How and Why to Teach Interdisciplinary Research Practice. / R. Szostak. // *Journal of Research Practice.* – 2007. – Vol. 3. – № 2. – P. 1-16.

Макаренко О. М., *док. мед. наук, професор ДВНЗ
«Переяслав -Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»,
Голубєва М. О.,* *канд. пед. наук, доцент НаУКМА*

СУПЕРЕЧНОСТІ В ОПИСІ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПАТОГРАФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Розвиток духовної культури України та її народу нерозривно пов'язаний з іменем великого філософа, поета та письменника, педагога Григорія Сковороди, який жив і творив у XVIII столітті. Григорія Сковороду відносять до типових представників української просвітницької філософії, а також часто називають українським Сократом. Його біографія засвідчила рідкісний приклад узгодження власної філософської системи із обраним ним способом життя, що, безперечно, заслуговує на повагу. До сьогодні залишається невідомим причина того, що надихнуло Григорія Савича на такий спосіб життя.

Для нашої наукової розвідки було використано дослідження та публікації сучасних авторів, в яких було створено образ видатного мислителя – Григорія Сковороди [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 11; 12; 13].

Григорій Савич Сковорода – непересічна історична особистість, його твори є актуальними й до сьогодні для українського народу. Постать цього мислителя овіяна легендами, існують фрагменти його життя, які є загадковими. На сьогодні ще залишається цікавою проблема розкриття психічного та фізичного стану Григорія Сковороди. Провести дослідження в цьому напрямі можливо за допомогою патографії. Патографія – це сучасний напрям медичної науки, що робить наголос на описі біографії з погляду психопатології та висвітлює історію життя особистості, її творчість, роль в історії, і, головне,